ფასი 50 კაპ.

საქართველოს რესპუბლიკა

ყოველდღიური პირველი

მთავრობის მოამბე

ყოველდღიური გაზეთი

№ 39 ოთხშაბათი, 11 ენკენისთვე 1918 წ. № 39

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ამ ნომერში ექვსი გვერდია

მთავრობის მოამბე ყოველდღიური გაზეთი
(ოფიციალური და არა ოფიციალური განყოფილებით)

„საქართველოს რესპუბლიკა“

ღირს ერთი თვით 10 მ., ცალკე ნომერი ყველგან 50 კაპ.

საგალდებულო განცხადებანი დადგენილი ნიხრით, კერძო განცხადებანი შეთანხმებით.

გაზეთზე ხელის მოწერა მიიღება დილის 10—3 საათამდე.

(ბარონის ქუჩა № 6, ტელეფონი—1—82.

გარდაიცვალა

ექიმი ილია იოსების ძე

ანდრონიკაშვილი

რასაც გულითადის მწუხარებით იუწყებიან მისი და ელო, ძმა შაკრო, ძმისწული ხახე ანდრონიკაშვილები, ბიძაშვილები გენო და ანდრია ვაჩნაძეები და სიძე შალვა დადიანი. პანაშვიდი სამშაბათს, 10 სექტემბერს, დილის 11 საათზე, ქვაშვეთის ეკ-
708 ლესიაში. დასაფლავება ოთხშაბათს, 11 სექტემბერს. 2—2

ვაჟთა და ქალთა გიმნაზია

ნ. გ. თევზაძის

უფლებიანი, ახალი ტიპის, 8 კლასის კურსი იხსნება 4 წელიწადში.

ძველი ს. ქ., № 11.

თხოვნები შეიტანება ყველა კლასებში. საგნების სწავლება რუსულად. ქართველებისთვის—საქართველოს ისტორია და ლიტერატურა სავალდებულო საგნებია. მიღებაზე ხელშეობა. მოწაფეები მიიღებიან განურჩევლად ეროვნებისა და ხნისა მოწმობებით შესაფერ კლასებში, ვისაც მოწმობა არ აქვს—გაზომდენ. შესული კლასში გამოუცდელად მიიღებიან ის პირნი, რომელსაც გათავებული აქვთ უმაღლეს დაწყებითი სასწავლებელი ან და სხვა შესაფერი კურსის სასწავლებელი. კანცელარია ღიაა ყოველ დღე 4—8 ს. გიმნაზია აძლევს მოწაფეებს უფასო სასადილოებს. ყოველდღიური მეცადინეობა დაიწყო 2 ენკენისთვიდან.

50—13 გიმნაზიის დირ. ს. ნ. ფულგინი.

ქართული სამუსიკო საზოგადოების სკოლა.

(ეიოფილ ბიბილარმონიკა)

სლეპკოვის ქუჩა, № 4.

მოწაფეთა მიღება დაიწყება 10 სექტემბრიდან 11—2 ს. მეცადინეობა 20 სექტემბრიდან. მასწავლებლად მოწვეულნი არიან: როიალის კლასში—ქალ. ნინო თავიე. ბელოვ. ე. დ. აბელაშვილი-ყარანდოზოვისა, ო. მ. ბერგი, ნ. ვ. კალაშნიკოვისა, ე. ი. პოლტორაცკი-მადატოვისა, თავ. ხელ. ე. ბ. ქიქოძე, თავ. ხელ. ე. ვ. ფოგელი, თავ. ხელ. რ. ე. ხოსროევისა, ვიოლინის (სკრიპკა)—პროფესორის კლასი- თავ. ხელ. ი. ი. ფიშბერგი, ან. ნ. ყარაშვილი, თავ. ხელ. ფ. ს. კაც, ვიოლონჩელის—თავ. ხელ. ი. ს. აბაშიძე, ალტი—ი. ი. მელაშვილ, სიმღერა—ვოლობა (solo)—ვ. ი. კირილოვისა, ა. ი. ჯაველი და მთავრობის თეატრის არტისტი ფ. ნ. პალიაევი, თეორიის კლასისა—თავ. ხელ. დ. ე. არაყიშვილი. ავრეთვე სწავლობს მოლაპარაკეები ტფილისში მეფო. თვალსაჩინო პროფესორებთან. სწავლის ფასი სამუსიკო სკოლებში 150 მ. წლიურად, სიმღერა—200 მ. და თეორიის კლასში 75 მ.

401 3—2

ქ. ტფილისის

სახელმწიფო, საზოგადო და სავაჭ.-სამრეწ. დაწესებულებებს

თანახმად სავალდებულო დადგენილებისა ქალაქ ტფილისის საბჭოსი, სასანიტარო-ეპიდემიურ თანხის შესადგენთან, ყველა ის პირნი, რომლებიც მსახურობენ საზოგადო, სახელმწიფო და კერძო დაწესებულებებში და იღებენ ჯამაგირს, იხდიან სექტემბრის შემოსავლიდან 2 პროც. (მე-7 მუხლი საკან. დ. დ.).

მე-10 მუხლი ამავე დადგენილებისა ავალებს ზემოხსენებულ დაწესებულებათა გამგეებს და მმართველთა, თუ ამათში მოსამსახურე პირთა საერთო რიცხვი ოცზე ნაკლები არ არის, შეკრიბონ ეს ფული; ამისა გამო სასანიტარო-ეპიდემიური თანხის შესადგენთ შემდგარი კომისია ამით მიმართავს თხოვნით ვისაც ჯერ არ შეასრულონ ზემოთ ხსენებული დადგენილება და შეგროვილი ფული დაუყოვნებლივ წარადგინონ ტფილისის თვითმმართველობის ხარჯის ამკრეფ განყოფილებაში საერთო სით, რომელშიც ალნიშნული უნდა იყოს რა ერგებიან სექტემბრის განმავლობაში და რა გადახდა ყოველ მათგანს და ფულთან ერთად ეს სიები წარადგინოს ალნიშნულებისამებრ. ამასთანავე კომისია განმარტავს, რომ 2 პროც. სასანიტარო-ეპიდემიური გარდასახადი უნდა გადიხადონ სექტემბერში მისაღებ ჯამაგირიდან გინდა იგი ჯამაგირი იყოს ივლისის ანუ აგვისტოს თვეებისა.

ტფილისის ქალაქის კომეგობა.

393 3—3 კომისია სასანიტარო-ეპიდემიურ თანხის შესადგენთ.

საკალდებულო დადგენილება

ტფილისის ქალაქის საბჭოს მიერ დამტკიცებული 28 აგვისტოს 1918 წ.

1) ქალაქის მცხოვრებთ შეუძლიანთ იქონონონ ბინის თვითეული ოთახში ხმოლოდ ერთი ელექტრონის ლამფა არა უმეტეს 25 სანთლის ძალისა.

2) აკრძალულია სარგებლობა ელექტრონით ბინაზედ, მაღაზიებში, სასტუმროებში, სადილალოებში, რესტორანებში და აგრეთვე სხვა და სხვა ამგვარ დაწესებულებებში სხვა რაიმე მიზნისათვის გარდა განათებისა.

3) მაღაზიებში, რესტორანებში და სხვა ამგვარ დაწესებულებებში ნებადართულია განათება თვითეულ კვადრატიულ საჟენზე არა უმეტეს 4 სანთლის ძალისა.

4) აუდიტორიაში, სამკითხველოში, წიგნთ საცავებში, სასწავლებლებში ნებადართულია განათება 6 სანთლის ძალისა ერთ კვადრატულ საჟენზედ.

5) აკრძალულია განათება გამოსაფენ ალაგებისა, რეკლამებისა და აგრეთვე ყოველივე შუქის ეფექტები (გარდა თეატრის სცენებისა).

6. ბაღებში შეიძლება იქონონონ ოთხ სანთლის ძალა ერთ კვადრატიულ საჟ.

7. ზემოთ ნაჩვენებ ნორმების გარეშე დარჩენილი წერტილები უნდა დაიბეჭდოს ლიქით ქალაქის ზედამხედველობისაგან, რომლებიც იქნებიან აღურიცხილნი ქალაქის თვითმმართველობისაგან შესაფერ მოწმობებით. ბინის გასანათებლათ დასარჩენ ნორმების განსაზღვრა ივლება უნნის ელექტრონტანებს, რომლებიც აგრეთვე აღურიცხილ იქნებიან შესაფერ მოწმობებით; ამათვე ეძლევიათ უფლება კონტროლისა და ბოროტმომქმედთათვის შუქის მოსპობისა.

8. ამ დადგენილების დარღვევისთვის დამნაშავენი მიეცემენი იქნებიან პასუხის გებაში სასჯელთა დებულების 29 მუხლის ძალით და მოესპობათ სინათლე.

3418 3—3 ტფილისის ქალაქის კომეგობა.

ჭიათურისა და საჩხერის

უმაღლეს დაწყებით სასწავლებლებში

თვისუფალი 3 ალაგი: ქართული ენის მასწავლებლის, ხაზის ხატვის და სახოგადო საგნების. ჯამაგირი: 1.800 მან., 1.200 „სამხედრო“ დამატება და დამატებითი ჯამაგირი 3 მარტის კანონის თანახმად. თხოვნები უნდა გამოიგზავნოს სასწავლებლის გამგის სახელობაზე ჭიათურაში. 2—2.

საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის

ნებართვით, ტფილისის სახელმწიფო ბანკის კანტორამ და აგრეთვე ქ. ტფილისის ყველა კერძო ბანკებმა, ამა წლის 25 ივლისიდან განაახლეს მიღება ნაღდი ფულისა, როგორც მიმდინარე (სახელდ-ხელო) ანგარიშზე ისე შესანახად იმ პირობით, რომ ბანკები და კანტორები ვალდებული არიან დაბრკოლებლივ გაანაღდონ შენახული თანხა მოთხოვნილებისამებრ თანხის განსაზღვრელად, რისთვისაც ტფილისის სახელმწიფო ბანკის ანტერიანი დაარსებული განსაკუთრებული ხელუსლებელი ფონდი ნაღდი ფულის. ძირითადი მიზანი ამგვარ მიღებული ზომისა არის განახლება ფულის ნორმალურ ტრიალისა, რათა აღდგენილ იქნეს ახლო მომავალში იმ თანხის განაღდებაც, რომელიც წინედ იყო შეტანილი იმდინარე ანგარიშზე და შესანახად. ხელახლობობა ბანკებში შენახულ კერძო ფულისა უკვე ყოფილია ამა წლის 18 ივნისის მთავრობის დადგენილებით, რითაც მოქალაქეთ საშუალება ეძლევათ თავისი ნაღდი ფული ყოველ შიშს გარეშე შეიტანონ საკრედიტო დაწესებულებებში.

მიწათ-მოქმედების საამინისტროსაგან.

მიწათ-მოქმედების სამინისტროსთან ერსდება მოკლე კვალინი კურსები ტყის მოხვეთის (დასანიშნა) თანაშემწეების მოსამზადებლად. მეცადინეობა იქნება სალამოობით. პირველად დაჩქარებითი სწავლის დამთავრება კურსებზე უნდა მოხდეს სამ თვეში. სწავლის ფასი 300 მანეთია.

კურსებზე მეცადინეობა შემდეგ საგნებზე: ბოტანიკა დენდროლოგიით, ნაადალის შესწავლა, მეტეოროლოგია (მოძღვრება ბუნების მოვლენებზე), მეტე

ბების უფროსთა თანაშემწეებამდის ყველა მოსამსახურეთა მიღების, დანიშვნისა და დათხოვნის განსაკუთრებულ უფლებას. განყოფილებათა უფროსების თანაშემწეები და განყოფილებათა უფროსები მიღებულ და დროებით სამსახურიდან დათხოვნილ იქნებიან მ-ნ ფიცხელაურის მიერ დაუყონებლივ ჩემს სახელობაზე წარმოდგენილ შესაფერ მოხსენების მიხედვით.

გზათა მინისტრი: ლ ო რ თ ქ ი ფ ა ნ ი ძ ე.

არა ოფიციალური განკოფილება.

ტფილისი, 11 ენკენისთვე.

ზოგიერთი რუსული გაზეთები ვეღარ მალავენ სიხარულს ომის გამო, რომ ვითომ სტამბოლის კონფერენციაზე რუსეთის ბალშევიკური მთავრობის წარმომადგენლებს არ უცვნიათ საერთოთ ამერკავკასიის რესპუბლიკების და კერძოდ საქართველოს დამოუკიდებლობა.

ჩვენ ჯერ კიდევ არ ვიცით დანამდვილებით რამდენად მართალია სტამბოლის კონფერენციის მუშაობის დაწყება და როგორ პირობებში სწარმოვს ი,ი. ყოველ შემთხვევაში არ ვიცით რა საბუთებით არ სცნობს ბალშევიკური რუსეთის დიპლომატიური წარმომადგენლობა ჩვენს დამოუკიდებლობას და როგორ უყურებენ ამ საკითხს სხვა სახელმწიფონი.

და რადგანაც ყველა ამ კითხვებს ჯერ კიდევ საერთაშორისო დიპლომატიური ბურუსი ფარავს და კარგად არ ვიცით რა ხდება, რა გამოვა ,ჩრისაგან, ცხადია უადგო ,და ნაადრევია რუსის შოვინისტურ-ჩინოვნიკური წრეების სიხარული.

ჩვენ ვიცით, რომ არ გათეთრდება ყორანი რაგინდ რომ ხეხო ქვაშითა და არ გამოიცვლება ბუნება თვითპურობელური ნაციონალიზმის სულის ჩამდგმელობის.

თუ ჩვენთვის საერთაშორისო ურთიერთობაში გამოამიდებულია და შინაური ცხოვრებაში მაგრად ვდგევართ, მაშინ დიდპურობელური ნაციონალისტები ცდილობენ, მხოლოდ ცდილობენ ცოტა მოკძალებით იყვენ, ხანდახან კიდეც ვითომ მოყვრულად გაიღიმონ, შეურაცყოფილადაც ჩათვლონ თავის თავი ჩვენი რესპუბლიკის მიმართ მტრობის „დბრალების“ გამო.

მაგრამ „ძნელია, როცა მოყვრულად მტერი კაცს შეეპარება.“. როგორც კი გამოჩნდება ჩვენი დამოუკიდებლობის ცაზე ოდნავ დამფიქრებელი ღრუბელი, ისინი მყსვე გონიერებას ჭკარგავენ და აუკარავებენ თავის ანტიდემოკრატიულ და დამპყრობელ სულისკვეთებას.

სწორეთ ასეთ ღრუბლად, ჩვენი პოლიტიკური თავისუფლების საშიშარ ღრუბლად მოსჩვენებიათ ჩვენს ბებრუხანა თვითპურობელურ ნაციონალისტებს სტამბოლის კონფერენციაზე ბალშევიკების მიერ საქართველოს დამოუკიდებლობის არ ცნობა და ამ სასიხარულო ამბის შემდეგ კიდეც მოსურვებიათ თავის პოლიტიკური პლანების გამომქღავნება.

ეს ვიტაბატონები იმდენად დაბნეულან მეტი სიხარულისაგან, რომ ამერკავკასიის ღეღეს უკვე დამოუკიდებელ ერებს მხოლოდ „ულტურული“ ,ატონომიას უფლებას ანიჭებენ. ამა დაუკვირდით თვით კულტურულ ავტონომიას კი არა, ამ ავტონომიის უფლებას, ოლონდ ალბად კიდევ საპროგრამოთ უნდა გადაიქცეს და ვინ იცის რაზე და ვიზე იქნება დამოკიდებული მისი განსახიერება.

ასეთივე ბკუაზე დაშორებული წინადადება მისცა ბალშევიკების სახელით სტეფფენ შაუმიანმა საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ ავტონომიას გიბოძებთო. ასე ერთნირათ აზროვნობენ და ფიქრობენ ლიბერალური „ზარაზმელები და ბალშევიკური „კომუნისტები“ ერთა თავისუფლების წინააღმდეგ. ორნი არიან, ტოლნი არიან...

არასოდეს არ შეგვპარვია ეჭვი იმაში, რომ თავის ნებით რუსეთის არც ერთი დღევანდელი მთავრობა, არც ოფიციალური ბალშევიკური და არც არაოფიციალური ციმბირ-ტომსკოვის მთავრობა არ მოისურვებს უკვე ჩამოშორებული ერების დამოუკიდებლობის აღიარებას. ყველა მთავრობა (მონარქიულზე ხომ აღარ ვლაპარაკობთ!) მოწადინებულია აღადგინოს რუსეთი ძველ სახელმწიფოებრივ საზღვრებში. მაშასადამე რა საფიქრებელია, რომ მათ სასიამოვნოდ დარჩესთ ყოფილი იმპერიის რომელიმე „პროვინციელის“ თავისუფლების და დამოუკიდებლობის ცნობა.

ჩვენ ვთქვით თავის ნებით. მაგრამ ერთია ნება-სურვილი დიდპურობელურ პოლიტიკოსების, მეორეა საერთაშორისო და პოლიტიკური აუცილებლობა. და აი სწორეთ ეს აუცილებლობა არის მიმართული იმის წინააღმდეგ, რომ რუსეთი როდისმე აღსდგეს ძველ პოლიტიკურ ფარგლებში. ეს აუცილებლობაა, რომ აიძულებს რუსეთის მთავრობას, დღეს თუ არა ხვალ იცნოს და აღიაროს ის, რასაც გუშინ ასე დაეინებით უარყოფდ.

მართალია, კაცობრიობის, ერების და სახელმწიფოების თანამედროვე პოლიტიკური ბედი ამა თუ იმ ბრძოლაში ან ამა თუ იმ დიპლომატიურ კონფერენცია — თათბირზე არ გადაწყდება. ეს ბედი კაი ხნით გაიქედება მხოლოდ მოოფლიო, სრულიად საკაცობრიო და საქვეყნო კონგრესზე, რომელსაც გაცილებით მეტი მნიშვნელობა ექნება ხალხთა ცხოვრებისათვის, ვინემ გასული საუკუნის ევროპის საერთაშორისო კონგრესს. მაგრამ ის არ არის მართალი, რომ „დიდი რუსეთის“ მეოცნებენი გაიმარჯვებენ და ძველი მისი საიმპერიო საზღვრები აღსდგება მრავალი ერის და სახელმწიფოს საზარალოთ.

საქართველოს საერთაშორისო მდგომარეობისათვის და დამოუკიდებლობისათვის, ცხადია, დიდ ხანს მოგვიხდება თავდადებული ბრძოლა. ამ ისტორიულ ბრძოლაში გაიწვრთნება და გაფოლადდება ქართველი ხალხის პოლიტიკური შეგნება და სახელმწიფოებრივი ძალა. ამ ბრძოლაში ჩვენ დავიმყარებით ჩვენი დიდი მოკავშირის—გერმანიის რჩევას, გამოცდილებას და დახმარებას.

ამიტომ ჩვენ სრულიადაც არ გვაშინებს ის, რომ ჩვენს დამოუკიდებლობას რუსეთი არ იცნობს. ღღეს არ იცნობს, ხვალ გახდება იძულებული იცნოს.

და თუ მოისურვა და სულ არ გვიცნო,—ეს იმას სრულიად არ ნიშნავს, რომ ჩვენ ჩვენი თავი არ ვიცნოთ და ხელი ავიღოთ ჩვენ დამოუკიდებლობაზე, რომელიც გარანტიაა ხალხის თავისუფლების და დემოკრატიის განვითარებისა.

ტყუილად ჰგონიათ, რომ საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას ანარქიულ თუ მონარქიულ იმპერიისთვის გაგწირავთ, პატარა დემოკრატიულ თავისუფლებას დიდ ბალშევიკურ თუ იმპერიალისტურ მონობაზე გავცვლით!

ჩვენ უკვე გვყავს რუსეთში დიპლომატიური წარმომადგენელი. თუ ჩვენს წარმომადგენლობას არ იცნობენ რუსეთში, არც რუსეთის წარმომადგენლობას ვიცნობთ საქართველოში. ,,ცხელი კბილის წილ, თვალი თვალის წილ''. სხვა გზა არ არის და ეს გაგრძელდება მანამდის, სანამ რუსეთის ახლანდელი თუ მერმინდელი მთავრობა საუკუნოთ არ გამოეთხოვება ჩვენზე იმპერიალისტურ ბატონობის და საქართველოს რესპუბლიკის მტაცებლურ დაპყრობის დიდპყრობელურ ოცნებას.

რაც შეეხება იმ გულშავა რუს ტრაბახა ლიბერალობას, რომელიც საქართველოს ტერიტორიაზე თავისუფლებას დანავარდობს და რესპუბლიკის სანაცვლოდ კულტურულ ავტონომიას გვპირდება, მოვახსენებთ, რომ საქართველოს რესპუბლიკა შესძლებს არამკითხე გადამთიელების მტრული მოღვაწეობის დაფასებას და ერთხელ კიდევ მოაგონებს მათ, რომ ძვირად დაუჯდებათ ნაგში ჯდომა და მენაეესთან ბრძოლა.

პრესის მიმოხილვა.

მსოფლიო ომის საშინელებამ ომის მეხუთე წელზე კვლავ აალაპარაკა კაცობრიობა ბავზე. ჩვენ არ ვიტყვით, რომ გერმანიასაც „შესუსტებოდეს ნერვები“, მაგრამ დღემდის მას ასეთი გაბედული ზავის პირობები არ წამოუყენებია. „ერთობა“ ომის შესახებ სწერს:

იგი საქვეყნოდ აღიარებს, რომ დასავლეთისაენ არ უნდა არც კონტრიბუცია და არც ანექსია. დანარჩენ მხარეს იმპერიალისტურ პოლიტიკაზე ხელს არ იღებს და ესეთ პირობებში მზათაა სამშვიდობო კონფერენციაზე წარსდგეს და ზავის პირობები შეიმუშაონ.

ჩვენ არ ვიცით, რამდენად მართალია გერმანიის ასეთი ზავის პირობები და რამდენად იგი გულწრფელია ასეთ პირობებში მშვიდობიანობის ჩამოგდებისთვის. მხოლოდ ერთი „რამ კი ეკვს გარეშეა: იმპერიალისტური სახელმწიფოები, კულტურული ქვეყნები ერთმანეთს ვერ მოსპობენ, იმის გულისთვის, რომ მათ ერთმანეთს რაიმე ტერიტორია ჩამოაჭრან და ერთმანეთის ბარჯზე გაძლიერდნენ. მათ სხვა გზა აქვთ თავიანთ იმპერიალისტური პოლიტიკის დასაკმაყოფილებლად. უკვე ფაქტია, რომ ორივე კოალიცია განუვითარებელ სახელმწიფოებს შეესიენენ და გვარიანი გემრიელი ლუკმები ჩაიგდეს. ასე რომ ერთმანეთის განადგურებაზე ხელს აიღებენ.

მახლობელი მომავალი დაგვიმტკიცებს, თუ რამდენად უწევენ ანგარიშს ბურუუაზიული სახელმწიფონი იმ დიდ კატასტროფას, რომელზედაც მიუთითებდა ლენდბაური რაიხსტაგის კათედრიდან საგარეო პოლიტიკის გარჩევის დროს. არ ვიცით რამდენად გამართლდება გერმანიის პირობები ზავის ჩამოგდების შესახებ. მაგრამ შეიძლება ამ მოსალოდნელ ზავით გამართლეს პაულ რორბახას წინასწარმეტყველება „დასავლეთისკენ მიჯნების ჩაყრის შესახებ“ და შემდეგში აღმოსავლეთისკენ გზის გაკაფვა.

სომხური პრესა.

სომხური გაზ. „ეოლოერდი ძაინ“-ში (ხმა ხალხისა) დაბეჭდილია ცნობილ სომეხ მეცნიერ არმენოლოგის, მანუკ აბეღიანის შემდეგი წერილი „სომხები და ქართველები“-ს სათაურით.

„წინდაწინვე მინდა საჯაროდ ვაღიარო, რომ ამ ბოლო ხანებში ქართველების მიმართ არა სასურველ სიმწარის გრძნობას განვიცდი და მე მგონია ამ გრძნობას განიცდის აგრეთვე მრავალი ჩემი თანამემამულეც. და თუ ეს მწარე გრძნობა ესე გაგრძელდა, კარგ შედეგებს არა გვპირდება, არე ჩვენ და არც ქართველებს.

რისი ბრალია, რა მოხდა. ძალიან ცოტა ქართველებთან და ძალიან მოკლე ხნით მქონია ცნობა. მაშასადამე სუბიექტივობა აქ არაფერ შუაშია. ვიცი რომ ქართველებშიაც, უეჭველათ, როგორც ყველა ერში, არიან ცუდიბიც და კარგებიც. მაგრამ როგორც ერი, ძალიან კეთილი ერია იგი; სომხის ერისთვის ყოველთვის კარგი მეობილი ყოფილა. ბომბეოსის დროიდან, როცა ქართველი ერი ისტორიის ასპარეზზე გამოვიდა, ოცი საუკუნე სომეხს და ქართველს, როგორც მეზობლებს მშვიდობიანათ უცხოვრიათ, არა დროს არ უომნია ერთმანეთთან. მართალია ქართველი სომეხს ბევრჯელ არ მიშველებია სხვისთან ბრძოლის დროს, და თუ ორივენი იძულებულნი ყოფილან საერთო ბრძოლა ეწარმოებინათ, ქართველი მალე გაბრუნებულა და მარტო მიუტოვებია სომეხები, მაგრამ ეს მიზეზათ არ გამხდარა რომ ორი ერის შუა მტრობა ჩამოვაყალნიეყოს. ყოველთვის ,ეთილი მეზობლობა და მეგობრობაც კი ჰქონიათ ერთმანეთში.

სომხის ერს ქართველისთვის არასოდეს არა სდომნია სიბოროტე, და ეხლაც, რა რიგადაც არ უნდა იყოს ჩვენი გული დაფუზარებული, არ შეგვიძლიან არ ვინდომოთ, რომ ქართველი ერი გაძლიერდეს და დამოუკიდებლობა განუმტკიცდეს. რადგანაც საქართველოს გამარჯვება და გაძლიერება ჩვენთვის ყოველთვის სასარგებლო ყოფილა. სპარსეთის ქრისტიანები ძველ დროებში სომხებს ეუბნებოდნენ: თქვენ ბაავთი ჩვენი დაცვის მაგარი კედელი, როცა ჩვენ ხიფათი მოგვადგებოდაო. ასევე თქმნის საქართველოზედაც. როცა საქართველოს სამხრეთით მაჰმადიანებიდან ელოდა ხიფათი, პირველი ურდოთა ძლიერი ტალღა სომხეთის თაგზე გადაირბენდა ყოველთვის და ეს ისტორიული ფაქტი ღრმად უგრძნია სომეხ ხალხს, რაც თავის ხალხურ ზღაპარშიც კი აქვს გამოთქმული რომ ეს ორი ერი ყოველთვის ძმობას უწევდენ ერთმანეთს.

ესე ყოფილა ძველ დროს მაგრამ რა მოხდა ეხლა რომ ჩვენ განვიცდით გამწარებულ გრძნობას ქართველების მიმართ?

გაზეთი ამ კითხვის პასუხს შემდეგისთვის გვპირდება.

ხელშეკრულება, საქართველოს, სომხეთის და ადერბეიჯანის წარმომდგენელთა შორის დადებული, ბონების შესახებ.

ათას ცხრაას თერმეტი წელი, ექვსი სექტემბერი. ქ. ტფილისი.

ჩვენ ქვემორე ხელს მომწერნი, რესპუბლიკათა რწმუნებულნი: საქართველოსი—ფინანსთა მინისტრი გიორგი დურმიშხანის ძე ყურული, სომხეთის—საქართველოს მთავრობის წინაშე სომხეთის საქმეთა რწმუნებული არმაკ ჯამალიანი და ადერბეიჯანის დიპლომატიური წარმომადგენელი საქართველოს მთავრობის წინაშე—მამედ იუსუფ ჯაფაროვი, შეეთანხმდით შემდეგზე: ოც ივლის ათასს ცხრაას თერმეტ წელს საქართველოს და სომხეთის რწმუნებულთა შორის დაიდო ხელშეკრულება უკვე გამოშვებულ ბონების პასუხისმგებლობის შესახებ, რომლის ჯამი სამას მილიონ მანეთს შეადგენს, და აგრეთვე ორას მილიონ მანეთის შესახებ, რომელიც შემდეგში გამოშვებულ უნდა იქნას. ეს ხელშეკრულება ეხლა არის საჯაროდ ბუნებაში ადერბეიჯანის მთავრობისათვისაც და რჩება ძალაში შემდეგი დამატებით და შესწორებით.

1) უკვე გამოშვებულ სამის მილიონ მანეთის ბონების პასუხის მგებელი არის ყველა სამი სახელმწიფო: საქართველო, სომხეთი და ადერბეიჯანი, მხოლოდ თვითო

ამ სახელმწიფოსათვის პასუხისმგებლობის რაოდენობას განსაზღვრავს განსაკუთრებული კომისია, რომელიც უნდა იქნას დაარსებული არა უგვიანეს ამა წლის პირველ ოქტომბრისა დასახელებულ რესპუბლიკათა წარმომადგენლებისაგან, სამ-სამი თვითოსაგან. ამასთანავე, თუ კომისია ვერ მიაღწევს შეთანხმებას, მაშინ კითხვის გადაწყვეტა უნდა გადაეცეს არბიტრაჟს, ერთხმად ამორჩეულს.

2) ამ ხელშეკრულების პირველ მუხლში აღნშნულ სამას მილიონ მანეთის გარდა, უკ. იქნას გამოშვებული კიდევ ორას ოთხმოცა მილიონი მანეთის ბონები ძველ პირობების მიხედვით, ის ორას მილიონი მანეთის ნაცვლად, რომელიც აღნიშნულია ათას ცხრაას თერმეტი წლის 20 ივლისის ხელშეკრულების მესამე მუხლში.

3) ეს ორას ოთხმოცი მილიონის ბონები უნდა იქმნენ განაწილებულნი შემდეგ ნაირად: საქართველოს განკარგულებაში რჩება ას ოცი მილიონი, სომხეთი და ადერბეიჯანი ღებულობენ ოთხმოცა თხმოცა მილიონს თითო.

4) პასუხისმგებლობას ამ ორას ოთხმოცა მილიონ მანეთის ბონებისას ღებულობენ თავის თავზე საქართველო, სომხეთი და ადერბეიჯანი იმისდა მიხედვით, თუ რამდენი თანხა ერგოთ თითოეულ მათგანს.

5) სახელმწიფო ბანკის ტფილისის კანტორას ევალება მისცეს ბონები მათი დასაბეჭდი ექსპედიციისაგან მიღების დაკვალად, დაწყებული ათას ცხრას თერმეტი წლის სექტემბრის ხუთიდან. საქართველოს მთავრობას სამი მეშვიდეული მიეცემა თანხისა, სომხეთის და ადერბეიჯანის მთავრობებს კი ორი მეშვიდეული თითოს, მანამდე თვითეული სახელმწიფო ვალებით არ მიიღებს ის ნაწილს, რომელიც მას ეკუთვნის; ამასთანავე, როდესაც საქართველო და სომხეთი, რომლებმაც ათას ცხრაას თერმეტი წლის 20 ივლისის ხელშეკრულების ძალით უკვე მიიღეს რამოდენიმე ნაწილი ბონებისა, მიიღებენ აგრეთვე ვალებით დარჩენილ მათ კუთვნილ ნაწილებსაც, ბონების შეეშდა უნდა გაგრძელდეს ადერბეიჯანის მთავრობისთვის მისაცემად, მანამდი ეს უკანასკნელი არ მიიღებს სრულიად ოთხმოცა მილიონ მანეთს. ეს ხელშეკრულება, რწმუნებულ პირთა ხელმოწერილი, იწერება სამ ეგზემპლიარად, რომელთაგან ერთი უნდა გადაეცეს საქართველოს მთავრობის წარმომადგენელს, მეორე სომხეთისას და მესამე ადერბეიჯანისას.

სამხედრო მინისტრთან.

სამხედრო მინისტრმა ჩვენს თანამშრომელს შემდეგი საგულისხმიერო ცნობები გადასცა.

თუ „ოსეს ხდება.

„სოხუმის, ზაი ზოვის სანაპიროების რაიონიდან გენ. ვაშაკიძე მატყობინებს, რომ 8 ენკენისთვეს ჩვენმა მოწინააღ რაზმებმა ისევ დაიკავეს ქალ. თუაფსე.

სამეგრელო.

„სამეგრელოში გაგზავნილ საგანგებო რაზმს და სახალხო გვარდიელებს ხელმძღვანელობს გენ. კონიაშვილი, რომელმაც სამ ნაწილად დაჰყო მთელი ეს სათმარი ძალა და ისე გავიარა სენაკიდან სამი მიმართულებით. როგორც მატყობნებენ შუა ხაზით მიმავალი რაზმი უკვე ზუგდიდში შევიდა 8 ენკენისთვეს.

თეთრი წყაროო. (ტელეფონ-კალიუში).

იქაურები დაწყნარდენ და უკვე იარაღს ვეგაბარებენ. ამასთანავე უკანვე მოაქვთ გატაცებული სურსათ-სანოვაგე, ტანსაცმელი და ფეხსაცმელები. იქ მომქმედ რაზმს უფროსობს ზეულაძე, რომელიც კარგად უძღვება საქმეს. ჩემის აზრით მანგლისის მხარეც მალე ჩადგება წესიერ კალაპოტში და იარაღს ჩაგვაბარებს. მთავრობის დადგენილებით თეთრ წყაროში უნდა გაიგზავნოს კომისია, რომელსაც დაევალება გამოარკვიოს ვინ იყვნენ მეთაურები და ხელმძღვანელები, რომ დაიჭირონ და პასუხის გებაში მისცენ სხვაგან ყველგან სიწყნარეა.

მთაბალიზაცია.

ბევრი ახალგაზდა ცხადდება, ერთი შეხედვით გარეგნულათ კარგად სწარმოგეს, მაგრამ საუბედუროთ ჩაიცვამენ თუ არა ტანსა და ფეხზე უკანვე მიდიან. ამისთვის სასტიკი განკარგულებაა გაცემული, რომ წასულები დაიჭირონ. ისინი ისე დაისჯებიან, როგორც ბრძოლის ველიდან გამოქცეული დეზერტირები. საერთოდ ამ მხრივ რომ გაუმჯობესობა უფრო ძლიერ დაეტყოს მობილიზაციის საქმეს, საჭიროა, რომ ავიცარობა შეგნებით და უფრო მუყაითად მოეპყროს საქმეს, რომ ასეთი მოვლენები შემცირდეს და თანდათანობით სრულიად მოისპოს.

ძალიან გვაწუხებს პურის ნაკლებლობა და უფეხსაცმელობა. ჯერ იმითი ეფერხებიან, რომ დამზადებულ ფეხსაცმელებს ჯარში ახლად გაწვეულები იცვამენ და მიდიან, და მეორე იმით რომ თუმცა საფეხსაცმელო მასალა ბლომათაა, არა გვაკვს მკერავები, მეწაღეები, რის გამოც ვერ ესწრება ფეხსაცმელების საჭირო რიცხვის დამზადება.

შინაგან საქმეთა სამინისტროში.

მანთაშვილის ქარგასლა.

მანთაშვილის ქარგასლაში აუარებელი გადამალული ნივთები აღმოაჩინეს.

ამან საზოგადოებაში დიდი აურ-ზაური გამოიწვია. საბოლოოდ არ არის გამორკვეული, თუ იქ ვის რა ეკუთვნის, დღეს ამას იკვლევენ სამინისტროს აგენტები.

ახალი სტილი.

ახალ სტილის მიღებაში ეკლესიამ მეტად გაგვირთულა საქმე. საკათოლიკოზო საბჭოს დადგენილებით დღესასწაულთა უქმობა ახალი სტილით მხოლოდ 1919 წლიდან იქნება შემოღებული. ახალი სტილით უნდა შედგენილ იქნნან ტ უქმობაც ამისეგი მიხედვით უნდა იყოს.

ერობა.

ერობის გარშემო ამ ჟამად დიდი მუშაობა სწარმოებს.

ადმინისტრატიული რეფორმა მტკიცედ არის დაკავშირებული ერობასთან.

ეს ორი ორგანო საერთო საქმის კეთებაში ხელი-ხელ ჩაკიდებული არის. საჭიროა მოიპოს გუბერნიის კომისარიატები და მის მაგიერ ახალ სამაზრო ორგანოების შექმნა, რომელთაც მიეცემათ მეტი უფლება, ვინემ აქამდე ჰქონდათ.

სამინისტროს ტეხნიკური განყოფილება ორგანიზაციის პროცესში არის.

საექიმო-სასანიტარო მუშაობასაც ჯეროვანი ყურადღება აქვს მიპყრობილი. იქ ახლა იწყება მუშაობა.

უნდა მოხდეს მთელი რესპუბლიკის საექიმო და სასანიტარო დაწესებულებათა ცენტრალიზაცია.

ყოველ შემთხვევაში, ამ საქმეს სათავეში უდგანან მეტად მცოდნე პირები და სამინისტროს იმედი აქვს დაწყებული საქმე კეთილად დაბოლოვდება და შესაფერ ნაყოფს გამოიღებს.

***

სამინისტრო ვერ დაჰფარავს მას, რომ ჩვენში მეტად სუსტია ადმინისტრატიული მართვა-გამგეობა. საზოგადოთ, იარაღით გამოსვლა და სისხლის ღვრა სასტიკად ეწინააღმდეგება დემოკრატიულ პრინციპების განხორციელებას. მაგრამ დღეგანდელმა მდგომარეობამ, და იმ [illegible]ესიურმა გამოსვლებმა, რომელსაც ადგილი ჰქონდა ჩვენი ქვეყნის სხვა და სხვა კუთხეში, დაგვარწმუნა, რომ დღეგანდელ პირობებში აუცილებელია მაგარი პოლიტიკა მშვიდობის და წესიერების აღსადგენად.

მარტო სიტყვა არ სპრის, საქმეა სჭირია ძალა, ძლიერი ადმინისტრატიული ორგანოები, დღეს ამის საჭიროებას თვითონ ხალხი გრძნობს.

ჩვენს დამოუკიდებლობას აუარებელი მტერი ჰყავს, რომელიც კრიტაში უდგია ჩვენს სახელმწიფოებრივ ცხოვრებას, შიგნით და გარეთ ანარქიას და ბალშევიკური ცეცხლს აჩაღებენ და უცდიან დროს, [illegible]ასა შესაძლებელი გახდება ზურგიდან [illegible]ის ჩაცემა.

მთავრობის უნარს უნდა მიეწ[illegible] ეს გარამოება, რომ თითქმის ყველგან საქართველოში საკმაოდ შემცირდა ბალშევიკური აჯანყება, მტერნი მარცხდებიან და სახელმწიფოებრივი ცხოვრება ცოტად თუ ბევრად ნორმალურ კალაპოტში დგება.

ვერ დავფარავთ, იმასაც, რომ ჩვენ ჯერ კიდევ ვერ შეექმენით ისეთი მტკიცე ადმინისტრატიული ორგანოები, რომლებიც შესძლებდნენ ძირიან-ფესვიანად ანარქიის მოსპობას. მაგრამ ამ მხრით საქმე თანდათან უმჯობესდება.

ომისაგან შექმნილ პირობების გამო ძალიან ფერხდება მეზობელ სახელმწიფოებთან საქონლის გაცვლა-გამოცვლა. თუმც ამისათვის ენერგიული ზომებია მიღებული—უმთავრესად ჩვენ ჩრდილო-კავკასიიდან შემოგვქონდა პური, სადაც ამ ჟამად გაუნელებელი ანარქიის ცეცხლია, რის გამოც შეუძლებელია იქიდან პურის შემოტანა.

ახლად შემდგარ კონტრ-რევოლიუციასთან და სპეკულიაციასთან საბრძოლელი რაზმი თავის სიმაღლეზე სდგას, და ბევრი სარგებლობა მოუტანა ჩვენს სახელმწიფოს.

თუ ბაქოს საკითხი ეფილად დაბოლოვდა, მაშინ საშუალება მოგვეცემა იქიდან ნავთის და მაზუთის ჩამოტანისა, ამით საწარმოო მექანიზმი მთელი თავის სიძლერით ამოძრაეებდა. შესაძლებელი გახდება რკინის გზებითაც წესიერი მიმოსვლის აღდგენა.

მარტო ადმინისტრატიული ზომები, არ კმარა. საჭიროა, თვით საზოგადოებამ საჭირო უნარი და გამოცდილება გამოიჩინოს სახელმწიფოს შექმნაში, ამ მძიმე მდგომარეობიდან თავის დასაღწევად, საჭიროა ხალხის დაზმარება, მისი საქმიანობა.

უხალხოთ ჩვენ ვერას გავაკეთებთ.

ეროვნული საბჭო*)

მე-32 სხდომა

პარასკევი, 23 ივლისსა 1918 წ. ტფილისი, სასახლე.

გ. ვეშაპელი.*) (სიტყვის გაგრძელება).

გაზეთი „Кавказ. Слово"-ში დაბეჭდილია შემდეგი ფაქტიური ცნობა ამ ბორჯომის წყლის ექსპლოატაციის შესახებ; ხელმწყრალი არის ვოლსკის მიერ ბორჯომიდან გამოგზავნილი წერილი, მხოლოდ ფაქიზიერ ცნობებს ვიტყვი და არა კომენტარიებს. აქ არის ნათქვამი ბორჯომის წყლის ექსპორტი ყოფილა ერთ კონტრ-აგენტის ხელში, არა ქართველის.

ამ კანტრაქტს ვადა თავდებოდა 1921 წ. ეს გაამათილეს და დანიშნეს შეჯიბრება. „კავკაზსკოე სლოვო"-ში ასე არის მოთავსებული ამ შეჯიბრების ამბავი: Торги не состоялись, на нихъ никто не явился. Затѣмъ министерство стало искать покупателей частнымъ образомъ и въ серединѣ мая продало воду тифлисскимъ коммерсантамъ... (აქ არის გვარები, მაგრამ ეე გვარებს არ შევეხები, ჩემთვის სულ ერთია ვინც უნდა იყოს კონტრ-აგენტი, ეშმაკ[illegible] თუ ქაჯი, მე ელაპარაკობ თვით ფაქტზე)იქვე არის ნათქვამი: "Министерство взяло на себя обязательства не продавать въ теченіи года ни одной бутылки". მე მაქვს კონსპექტიური ამონაწერი ხელშეკრულებისა, რომელიც ეხება ამ საქმეს. აქ არის ნათქვამი, რომ ყოფილა ორგვარი ხელშეკრულება: ძირითადი, სადაც სწერია, რომ „Коммерсантъ обязанъ въ продолженіи одного года, взять одинъ милліонъ бутылокъ цѣльныхъ и 136 тысячъ полубутылокъ, по цѣнѣ бутылка 1 р. 40 к., а полубутылка 90 к „ მერე ყოფილა დამატებითი ხელშეკრულება იმავე საქმეზე: „Согласно дополнительной припискѣ къ договору тоже контръ-агенти обязаны взять бутылку по цѣнѣ 1 р. 30 к." ეხლა მოგახსენებთ ეხლანდელ მოიჯარადრის შესახებ. მან ტელეგრამა გამოგზავნა მას შემდეგ, რაც შეკითხვა შემოვიდა საბჭოში. ტელეგრამა დაბეჭდილია თავის მთავრობის გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკაში". იგი შემდეგი შინაარსისაა (კითხულობს):

„საქართველოს" 158 ნომერში მოთავსებულია ცნობა: ეროვნულ-დემოკრატიულ ფრაქციას შეუტანია საბჭოში შეკითხვა ბორჯომის წყლების ექსპლოატაციის შესახებ. ამისათვის საჭიროა იცოდეთ, როგორც თქვენ, ისეთივე საქართველოს რესპუბლიკის მოქალაქეთ თუ რა პირობებში მოხდა ბორჯომის წყლის ჩვენს ხელში დაგდოსკენ. სამინისტროსაგან გაზეთში იყო გამოცხადებული ავტოვე ფასებიც. ამ დროს თათრები ბორჯომის ახლოს აწყვეს უტეევდნენ. მოსალოდნელი იყო არამც თუ ამ წყლების დაკარგვა თვით ბორჯომის ბედიც ბეწვზედ ეკიდა. ეი ამ დროს ჩვენ ვიკისრეთ ბორჯომის წყლის ექსპლოატაცია, დავდევით სამინისტროსთან სათანადო პირობა, მაშინვე განვაცხადეთ, რომ მზად ვიქნებით ამა თუ იმ ფულების შესწორებაზე თუ ამას თავრობა საჭიროდ დაინახავდა. ამაზე ღღესაც მზად ვართ. ამ მოკლე ხანში ჩვენ შევიტანთ რამოდენიმე დაბრკოლებათა გადალახვა და ავენტების საშუალებით თითქმის ყველა მეზობელ ქვეყნებში და საზღვარ-გარეგ მოუმზადეთ ბაზარი ბორჯომის წყალს, მაგრამ ტრანსპორტის მოუწესრიგებლობა ხელს გვიშლის, რამაც გამოიწვია დიდად ზედმეტი ხარჯები. სჩანს ჩვენი ფრაქცია არ არის დაცნობილი საქმის ნამდვილ მდგომარეობას და შეეცდომაში შეეყვანართ საქართველოს რესპუბლიკის მტერთ. ამისათვის უმორჩილესად გთხოვთ დანიშნოთ თქვენი ფრაქციიდან კომისია ჩემს ხარჯზე, რომელიც გაიცნობა ადგილობრივად წყლის ექსპლოატაციის საქმეს და დაგარწმუნებენ, რომ ქართველ მრეწველსაც შეუძლია არა ნაკლებ უცხო მრეწველებზე საერთო სახელმწიფოებრივ-ხასიათის მრეწველობის მოგვარება, ბორჯომის წყლის მოიჯარადრე დავით ქებაძე.

ეს არის ფაქტიური ცნობანი ბორჯომის წყლის შესახებ. კომენტარიები ამის შესახებ შეიძლება და უნდა იყოს შემდეგი. მე არ შეგებები იმის რამდენად შეეფერება საქართველოს სახელმწიფო ეკონომიკას გამოუსყიდველი კონფისკაცია დიდი მთავრის კერძო საკუთრებისა. რასაკვირველია, ამაზე ყველას თავისი შეხედულება აქვს. თუმცა პირადად მაქვს წარმოდგენილი, რომ ასე კერძო საკუთრება, იქნება იყიდონ მთავრის ან თუ ავალიშვილებისა (როგორც ამბობენ ეს მამული ამათ ეკუთვნოდა და მერე „ზაორთვესო) (ხმები მარცხნიდან: დაუბრუნონთ!) სულ ერთია, ეს პრინციპი არ არის სახელმწიფოებრივი და განსაკუთრებით მაშინ, როცა საქმე შეეხება ისეთ პატრონის მამულს, რომელსაც შეუძლია შეაფაროს თავი უცხო ქვეშეგრდომლობას და საერთაშორისო უფლების ნორმებით აგვანაზღაურებოს რაც რამ ზარალი მოუვა მამულს.

ძალაუნებურად გვიდგება ანგარიშის გაწევა ასეთ პრეტენზიებისა, „ამის გამოძახილი უკვე დაიწყო პრესაში, და ჩვენი ვალდებულებაა ისიც არა, რომ ყველაფერი და „все обстоитъ благополучно, революціоннымъ порядкомъ" ვთქვათ, არა ჩვენი ვალდებულებაა წინასწარი ანგარიში გაეწიოს საფრთხეს. ის პროტესტი, რომელიც დაბეჭდილია „ნაზწარა" (ტყვიბულის) საზოგადოების მიერ „სლოგოს"-ში გვაჩვენებს თუ როგორ აპირებენ უცხო ქვეყნების ქვეშეგრდომობის, გამოყენებას, რათა მთავრობის უწესო ექსპლოატაციის გამო ნახული ზარალი აგვანაზღაურებინონ...

მაგრამ ეს არ შეეხება ამ შეკითხვას. მთავარი საგანი ამ შეკითხვისა ის არის, რომ მოხდა კონფისკაცია ასეთი დიდი მამულისა. ასეთი დიდი ქონება გადავიდა სახელმწიფოს ხელში. თავის თავად ცხადია; სოციალისტური მთავრობის პოლიტიკა ეყრდნობა ისეთს პრინციპს, რომ კერძო პირებს რაც შეიძლება მეტი ჩამოერთვის ფასათა და გადაეცეს საზოგადო ან სახელმწიფოს ორგანოების ხელში, მით უფრო მაშინ, როცა სახელმწიფო ორგანიზაციები სრულიად შეეფერებიან საზოგადოებრივ ნება-ყოფას; ჩვენ გვაქვს საქმე ნაციონალიზაციასთან, და არა მუნიციპალიზაციასთან. მიუხედავად ამისა რა შეეხედულებისა უნდა იყოს ის არა-სოციალისტი ამ კერძო თაოსნობაზე და საზოგადოებრივ და სახელმწიფო საკითხებზე, ცხადია რაკი მთავრობა დაადგა მამულების ნაციონალიზაციის გზას, ის უნდა დაადგეს ამ გზას, გაჰყვეს და რასაც გაიკეთებს, გაიკეთებს სახელმწიფო ძალით.

ჩვენში კი რა ხდება? იმის მაგიერ, რომ სახელმწიფომ სეადოს ნაციონალური ექსპლოატაცია, ან მუნიციპალიზაცია იწყობა უკუღმა პროცესი—ლიკვიდაციისა და სახელმწიფოს ხელში გადასულ მამულის, ქონების მოვალეობა-უფლება ეძლევა სხვა და სხვა ახალ კერძო პირებს.

რასაკვირველია, თავრობის საქმეა თუ როგორ უყურებს თავის სახელმწიფოებრივ ეკონომიურ ძალებს სიმწიფეს და შეძლებას; შეუძლია თუ არა მართოს, მაგრამ, ერთის მხრით ნაციონალიზაცია და კონფისკაცია — მეორეს მხრით გადაცემა ახალ კერძო ხელში, ეს [illegible] ხელმწიფოს ხელში ჩავარდნილ ქონების ეს ვეროფიერი ეკონომიკა, საჭიროა, რომ ნაციონალიზაცია და კონფისკაცია არ გამოიხატოს მხოლოდ იმაში, როგორც შემდეგში დავინახავთ, რომ იოლად წაერთვას წინანდელ პატრონს ტ იოლადვე მიეცეს ახალ პატრონს.

რაკი სახელმწიფოს ხელში გადავიდა, რამე არსებობს სავალდებულო წესები ქონების მობილიზაციისა და გამოყენებისათვის. ჩვენ ვერ ვხედავთ, რომ ეს წესები სრულდებოდეს და ამით ირღვევა სახელმწიფოებრივი ინტერესები. სამინისტრომ მოინდომა წყალის მოწმრება—ლიკვიდაცია ალბად ექსპორტის საქმე ძმიმე ვალდებულებაა. ბმ დანიშნა ტორგი, რომელიც აოის გამოცხადებული მთავრობის ძველ გეზეთში სამი დღის წინად, ვიდრე მოხდა შეჯიბრება. ტორგი მოხდა 7 აპრილს, 4 აპრილს კი ორის დაბეჭდილი განცხადება ტ ხელმოწერელია მოწად-მოქმედების მინისტრისგან. კანცელარიის სახელით ნუმერაცია განცხადებისა ორის 1—1, ე. ი. ერთიდელ იბეჭდებაო. ესე, აი მილიონის საქმის განცხადება იბეჭდება სამი დღის წინად, ვიდრე შეჯიბრება მოხდა. 7 აპრილს იყო შეჯიბრება და 4 აპრილს განცხადება; ეს ერთი, მე იურისკონსულტად არა ვყოფილვარ სამინისტროს უწყებაში, რომ სიტყვა სიტყვით მოგახსენოთ. რამდენიმე დღეა საერო წინდაწინ კანონის მიხედვით გამოცხადებისთვის. მაგრამ თუ ანალოგიურად შეეხედავთ რუსეთის ჯერჯერობით კანონებს, რომლებიც ჩვენი სახელმწიფოსათვის სავალდებულოა დაეანახოთ, რომ ერთი თვის წინად უდა იყოს დაბეჭდილი; როგორც ვიცით, შეჯიბრება არ მოხდა „торги несостоялись" კანონი აკანონებს უდა მოხდეს „переторжки" ეს იყო თუ არ იყო? როგორც საბუთებიდან სჩანს არ იყო. შემდეგ, ერთი უმთავრესი მომენტი; ასეთ დიდ საქმეებს ამტკიცებს ტ ინიციატივას იღებს თავის თავზე ერთი მინისტრი, სახელმწიფო ქონებათა მინისტრი. რასაკვირველია, ამ მინისტრის ხდომაზე, რომლითაც აღვაუკეთეთ იგი თავის ამბავაგვის მიერ და საერთოდ მთელი კოლეგიის მიერ მთავრობის მეუოყეელ რწმენაზე არის დამოკიდებული, რომ ყველაფერი, რაც მისგან კეთდება—კარგად კეთდება, რომ მილიონი საქმის დამტკიცება ერთი მინისტრის მიერ ხდება, მაგრამ კანონი აგრეთვე სხვა აზრისა არის ამაზე. ერთ მინისტრს რუსეთში, რომლის კანონები ჩვენთვის სავალდებულია ანალოგიით მაინც თუ არა, პუნქტუალურად,—ასეთი დიდი საქმის დამტკიცება არ შეუძლიან. რუსეთში ლაპარაკი იყო ერთის მხრივ სენატის უფლებაზე. მერე, როცა რუსეთში პარლამენტარიზმი დაიწყო,—სათათბირო, მაშინ სახელმწიფო საკითხები ირჩევდნენ სათათბიროს სხდომებზე და ასეთი დიდი საქმისათვის საჭირო იყო უმაღლესი სანქცია იმპერატორ მეფისა. მართალია, ჩვენ ასეთი პერსონაჟები ვეყოვნა, მაგრამ რევოლუციურ ლოღიკითაც შეიძლება წარმოვიდგინოთ, თუ როგორ უნდა ფიიტკეს ჩვენში მინისტრი ასეთ შეხედვეებში. ერთი მინისტრისაგან დამტკიცება ასეთი დიდი საქმისა არ შეიძლება, ეს უნდა ითქვას გადაჭეშტად. ეს იყო საჭირო აზრი მთელი აღმაურეველ კოლეგიისა.

ეხლა რაც შეეხება არსებითობად, არა ფორმალურად, ერთი რომ ცხადია, ამ საქმეში, რომ ჩვენ გვაქვს საქმე, მონოპოლიასთან. მონოპოლია ეძლევა კონტრ-აგენტს, მოიჯარადრეს, რომ მან მოაწყოს ექსპორტის საქმე, რასაკვირველია, აგრეთვე მინისტროის შეხედულობაზე და კონტრ-აგენტის რწმენაზე არის დამოკიდებული თუ როგორ ეადვილებათ მათ ასეთი ახალი საქმის მოწყობა, რომელშიაც ზენანდელ სავაჭრო სახლს, ძველ კონტრ-აგენტს რამდენიმე წელიწადი უმუშავნია, მაგრამ ყოველ შემთხვევაში თუ სახელმწიფო ფარს აპობს და სოციალისტური მთავრობა ფარს ამბობს ამ პრინციპზე, რომ სახელმწიფოებრივი მეურნეობა და მუნიციპალიზაცია სჯობს კერძო მეურნეობას და კერძო ეკონომიას უთმობს საქმეს, ყოველ შემთხვევაში დაწესებულ მონოპოლიებისა მიეცეს ბელი. მონოპოლიური ხასიათი არ შეეფერება მას, რასაც არა სოციალისტური პოლიტიკური ეკონომია ამბობს.

ამიტომ მოსალოდნელია—წყლის საშინელი გაძვირება. რის საბუთებიც ეხლაც გვაქვს. აგრეთვე შეიძლება შეჩერდეს ახალი წარმოება კონტრ-აგენტი ძველი ნინად ზამბადებულ ბოთლების გასაღებას მოუნდება. შემდეგ მოსალოდნელია სხვა მინერალურ წყლის კონკურენცია. მაშინ ის ალაგი, რომელიც ბორჯომის წყალს ეჭირა ბაზარში, წაერთმეცა ამას და დარჩება სხვა მინერალურ წყალს.

თითონ მოიჯარადრე ამბობს, ხელშეკრულობის დადების დროს, ჩვენ ეგულისხმობთ რომ შზადა ვართ, ამა თუ იმ შეხლის შესწორებაზე, და თუ მთავრობა მოითხოვს, ეხლაც ზადა ვართ ამაზე. მაინც და მაინც არ უნდა დიდი ანალოგი, რომ წარმოვიდგინოთ,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

*) სიტყვის პირველი ნაწილი იხილეთ „საქ. რესპ." № 38-ში.

ალბად ყოფილა ისეთი მუხლები ხელშეკრულების დადების დროს, რომელიც მაშინაც სადაო იყო და თვით კონტრ-აგენტი აღიარებს, რომ ის არ არის წინააღმდეგი იმ მუხლების შესწორებისა.

რაც შეეხება იმას რომ მე, ჩემმა ფრაქციამ არ ისარგებლა ამ მოპატიჟებით, რომელიც ყველ ინება მოიჯარადრემ, რომ დაენიშნა ჩვენს ფრაქციას კომისია მოიჯარადრის ხარჯით, და ადგილობრივ დაგვერწმუნებინეთ, რომ ყველაფერი კარგათ არის, ეს ამით აიხსნება, რომ ჩვენ, როგორც ოპოზიციურ ფრაქციას ასეთი ექსკურსიების გაკეთება შეტისმეტად გვეძნელდება. ყოველ-ერი ფაქტი ან გარემოება ჩვენს შესახებ უსასუოდ იქნება გაბერილი და გამოყენებული სხვანაირად. ეს ქუთაისის მრეწველობის ტრადიციაა, ქუთაისის კომერციისა, როდესაც საპარლამენტო შეკითხვას უპასუხებენ ასეთი ტელეგრამით. შეიძლება აქ გამოძახილი იყოს იმ ანდაზისა, რომელიც გიმნაზისტობის დროს ზეპირად გვესმოდა, როდესაც კარგს ისერებდნენ, ამბობდნენ: „ეცოცხლე ბორჯომში“. მოიჯარადრე დაახლოებით ალბად ასეთი ასოციაციით ხელმძღვანელობდა შეკითხვაზე პასუხის დროს.

მე მოვრჩი. ბორჯომის წყალს, რომელიც არის ერთი უდიდესი საგანთაგანი ბორჯომის მამულისა და ქონებისა.

როგორც კონფისკაციის კანონიდან ხედავთ, აქ სხვა ქონებაც იყო. გაზეთი „ერთობა“ შემდეგნაირად სწერდა, თუ რა ქონება არის ბორჯომში:

ამ მამულში ითვლება 71.000 დესეტინა მიწა, რომლიდანაც 50,008 დესეტინა მშვენიერად შენახული ნაძვის, ფიჭვის და სხვა ხეების ტყეა; 19,645 დესეტინა შეადგენს სახნავ-სათბან ადგილებს, ბაღებს და საავარაკო ეზოებს, მხოლოდ 1447 დესეტინა შედარებით უვაოგისი ადგილები—ალდ-ღრეტებია.

ამ მამულის ღირებულება მით უფრო მაღლა სდგას, რომ მიმისელის და საქონლის გადატანის საქმე კარგად არის მოწყობილი; მამულს შუაში ჩაუღის ხაშურ-ბორჯომის და ბორჯომ-ბაკურიანის ვიწრო ლიანდაგის რკინის გზა. მეორე მხრივ მამულში მიმდინარეობს მტკვარი,—ეს უფასო გადამტანი ძალა, რომლის საშუალებით ძველი დროიდან თბილისში და სხვა ადგილებში მიეზიდებიან ტიკვებს.

თუ მიწის ზედა პირი ბუნებისაგან უხვათ არის დაჯილდოვებული ბორჯომის მამულში, სამაგიეროთ არა ნაკლებ სიმდიდრეს იძლევა მიწის სიღრმე, რომლიდანაც ამორუხეხებს სხვა და სხვა გვარი სამკურნალო წყაროები და მათ შორის ყველგან,—რუსეთში, ევროპაში და თითქმის ამერიკაშიაც—განთქმული ეკატერინეს წყალი.

ამ წყაროს წყალი ომის დაწყების წინა წელს ცხრა მილიონნი ბოთლი გასაღდა.

მამული ღღემდი კარგად არის შენახული; ტყე 176 უბნათ არის დაყოფილი და კარგათ მოვლილია.

წყაროები და ამანოები თანამედროვე მოთხოვნილების თანახმად არის მოწყობილი.

წყლის ჩასასხმელ ჭურჭლების დასამზადებლად აგებულია და ღღესაც მუშაობს ბოთლების და შუშეულობის ქარხანა. მუშაობს აგრეთვე ორი ტყის სახერხი ქარხანა ბორჯომში და ახალ დაბაში.

თვით დაბა ბორჯომი გონიერულ გეგმაზეა აშენებული. თითქმის ყველა სახლები ბორჯომში განთავებული ელექტრონთი, რომლის სადგური ეგრეც წოდებული „თეთრი ნახშირით“, ესე იგი წყლის ძალით მუშაობს და განათების გარდა აძლევს სამუშაო ძალას ზავოდებს.

ბორჯომში გამოყვანილია წყლის სადენლები და არხები.

ძვირფასი სამკაულით მოწყობილი სასახლები და სხვა მამულები ღღემდინ კარგად არის დაცული.

არც სწავლა-მეცნიერების საქმე არის დავიწყებული ბორჯომში. აქ არსებობს რამოდენიმე მეტეოროლოგიური სადგური, მთელ რუსეთში განთქმული სეისმოგრაფიული (მიწის ძერის მაჩვენებელი) სადგური, პატარა გეოლოგიური, გეოგრაფიული და არხეოლოგიური მუზეუმები და სხვა.

„ერთობის“ კორესპონდენტი სწერს:

„ამ ყოველად მაგნე რომანოვის გვარეულობას ერთი რამ კარგი ჰქონდა, მამულებს კონცენტრაციას უშვერებოდნენ და კარგად ამუშავებდნენო“.

ღღეს ერს დარჩა ეს დიდი განძი, ამას მოვლა უნდა, ჩვენ არ ვიცით ამდენი ქონების, ამდენი მამულის ექსპლოატაცია ხდება იმ წესით, რომელიც შეეფერება აგრონომიულად, კომერციულად მამულის ფასს, თუ არა? ყოველ შემთხვევაში, ჩვენ პრესაში, ჩვენ საზოგადოებაში არაფერი ისმის იმ გეგმის, შესახებ, რომლითაც ფიქრობს მიწად-მოქმედების სამინისტრო ასეთი ეროვნული მამულის და ქონების გამოყენებას. ამ შემთხვევაში უნდა იყოს ნაგულისხმევი არა უბრალო ლიკვიდაცია, რაც შეიძლება მალე ხელიდან მოშორება ქონებისა,—წესიერი ექსპლოატაცია, რომელსაც ასე აქებს „ერთობის“ კოროსპონდენტი. ამ შემთხვევაში ეს საქმე აბარიად, რასაკვირველია კომისრებს. კომისრების რიცხვი, როგორც გამოგონია შეიძლება, დაალოგებიათ ამდენი, რამდენიც უდრის იმ ანდაზას, რომ შვიდ გამდელის ხელში კაცი არ გაიზრდებო. ალბათ ამიტომ არის, რომ ერთი ინეგდოტი გვიამბეს: ბორჯომის სასახლეში ერთ ალაგას დიდი მთავრის სურათი ჯერ არ არის ჩამოღებული, კომისრებს უთქვამთ—იყოს, შეეხედავთ, მოგვაგონდება როგორ მუშობდენ წინათ, და ჩვენც შეიძლება მოგვეკეს ამისული შუბობისა. შეიძლება ეს ინეგდოტი იყოს, მხოლოდ მოსული კი ბორჯომიდან არის ყოველ შემთხვევაში კარგად მოგონილია. დასკვნა „ერთობის“ წერილისა ამ საგნის შესახებ ის არის, რომ უბორჯომოთ წარმოუდგენელია საქართველოს რესპუბლიკაა; თუ ასეთ ძნიშნელოვნათ აქვს ბორჯომის მამული წარმოდგენილი, რომ საქართველოს რესპუბლიკა ვერ წარმოუდგენია თუ მას ბორჯომის მამული არ ექნებიო, მით უფრო პასუხისმგებელი და ვალდებულია მიწად მოქმედების სამინისტრო, რომ აუარებელ მამულის და ქონების შენახვა და ექსპლოატაცია სწარმოებდეს განსაკუთრებული გეგმით, რომელიც ცნობილი იქნება საზოგადოებისთვის, და ამით მოისპობა ყოველგვარი საეჭვური და მითქმა მოთქმა ბორჯომის ბედის შესახებ, სწორედ ისეთი, როგორიც ისმის საყვედურები სხვა დიდ სახელწიფო მამულებზე, მაგალ. უდელის მამულებზე. რომ მოვრჩე მთლათ ბორჯომის მამულის საკითხს, უნდა ვახსენო კიდევ ერთი საგანი: აქ ბევრი რამ იყო საღიკვიდაციო, მაგრამ მე მოგახსენებთ ისეთ აუცილებელ საგანზე ბორჯომის წყლისთვის, როგორც არის ბრობაკი. ამ ბრობკის შესახებ ხელშეკრულება მე არა მაქვს, მაგრამ არა სასაიმვნო ხმები დადის: ამბობენ აგრეთვე რომ უტოროგოთ, შეუჯერებლად იყო გაყიდვა ამ ბრობკისა და ისეთის ფასით, რომელიც აშკარათ ეწინააღმდეგებოდა ხაზინის ინტერესებს. კარგი იქნება, თუ ამას გაამბობენლეს მიწათ-მოქმედების სამინისტროს წარმომადგენელი, ანდა თვით ბატონი მინისტრი.

შეიძლება სთქვან, რომ ასეთი ექსტრაორდინალური, ამერიკანული სიჩქარით ლიკვიდაცია სახელწიფო ქონებისა, თუ არა უძრავისა, ყოველ შემთხვევაში მოძრავისა, აიხსნება იმით, რომ ხაზინას ფული აკლდა, ეძიებდ აკლდა მიწად-მოქმედების მინისტრს და იძულებული იყო, რომ კომპრომისით მოეკლა ხაზინის ინტერესები? შეიძლება სთქვან, რომ დღევანდელ ბიუჯეტს გამო მინისტრი თანხმდება ისეთ ოპერაციას, რომელიც ჩვეულებრივ ფინანსიურ პირობებში არ იქნება დამტკიცებული.

მე რამდენათაც გავეცანი იმ დეკრეტს, რომელიც არის დაბეჭდილი მთავრობის ძველ გაზეთში მიწად-მოქმედების სამინისტროს შესახებ და მათი ფინანსების შესახებ, მგონია რომ ისეთი კრიზისი უფულობისა და ნიშნების უქონლობისა მაინც და მაინც არ უნდა ყოფილიყო, რომ ასეთი პატარა საგანი, როგორიც არის თუნდ იგივე საწყალი პრობკა, ასე იოლათ გადასულიყო მონოპოლისტის ხელში.

სეიმის მიერ 17 მარტს დაკანონებული იყო, რომ მიწად-მოქმედების მინისტრის ხელში უნდა გადაცემულიყო ავანსად 1,250,000 მანეთი. 17 მარტს კანონი ამბობს (კითხულობს):

Ассигновать въ распоряженіе министра земледѣлія авансъ въ суммѣ одинъ милліонъ двѣсти пятьдесятъ тысячъ рублей на расходы, связанные съ немедленнымъ проведеніемъ въ жизнь земельной реформы согласно закона 7-го марта 1918 г, и по содержанію мѣстныхъ земельныхъ комитетовъ,—впредь до утвержденія соотвѣствующихъ вѣдомственныхъ смѣтъ по слѣдующему расчету: а) для Тифлисской и Кутаисской губ., съ округами Закатальскимъ и Сухумскимъ—по 250.000 р., б) для губ. Елизаветопольской,Эриванской и Бакинской —по 200.000 р., в) для областей дагестанской, Батумской и Карской—по 50.000 рублей.

რასაკვირველია მთავარი გასავალის საგანი მიწად მოქმედების მინისტრისა უნდა იყოს სწორედ ეს აგრარული რეფორმა და თუ მიეღებთ მხედველობაში, რომ ამ 1250000 მანეთიანი დარჩა თავისუფალი, რადგან აგრარული რეფორმის მოხდენა ადერაბეიჯანში, დღესტანში, და სომხეთში არ მოხერხდა, შეიძლება ითქვას ამ ავანსიდან იმღენი უნდა დარჩენილიყო საქართველოს რესპუბლიკისთვის, რომ ქონების ასეთი ამერიკალური ლიკვიდაცია არ ყოფილიყო მიღებული.

ახლა მოგახსენებთ ტყის შესახებ.

ტყის შესახებ მე მაქვს ასეი ხელშეკრულობისა, ერთი არის ხელშეკრულობა მინისტრისა და საკეთილო სახოგადოებისა, რომელიც არის ანონიმური („Золотое Руно“) მეორეს ინსტრუქციის ხასიათი აქვს, თუმცა მე დარწმუნებული არა ვარ, რომ ინსტრუქციის ხასიათის პროექტი იყოს დაკანონებული, რადგანაც ზოგიერ ამ ასეთია, რომ ეწინააღმდეგება მთავრობას. ეს ხელშეკრულობა არის ასეთი:

Гор. Тифлисъ. іюля 2 дня 1918 г. нижеподпсавшіеся съ адной стороны Мин. Земл. Груз. Республики въ лицѣ министра Земледѣлія Н. Хомерики, а съ другой стороны Груз. Строительно-Промышленное и Торговое Акціонерное О-во „Золот. Руно“, въ лицѣ правленія этого О-ва, заключили настоящій договоръ нижеслѣдующемъ:

§ 1. Министерство дѣлаетъ распоряженіе объ отводѣ „Руно“ мѣстными лѣсничами участковъ, къ отводу которыхъ Министерство не встрѣчаетъ особыя препятствія для рубки дровъ. Лѣсныя дачи, въ которыхъ предпологается заготовка дровъ и мѣста рубокъ указывается Об-омъ „Р но“, которое имѣетъ право производить рубку съ соблюденіемъ правилъ, установленныя для раціональнаго веденія лѣсного хозяйства. При выборочной рубкѣ деревья заблаговременно клеимятся лѣсничными.

§ 2. Цѣна заготовки куб. сажени (съ погрузкой въ вагоны), согласно поданнаго Об-вомъ „Руно“ на имя г. Министра Земледѣлія заявленія отъ 19 іюня с. г. за № 17, опредѣлятся по себѣ стоимости плюсъ 10% въ пользу „Руно“, для настоящаго же момента, себѣ стоимость одной куб. сажени ольховыхъ опредѣляется примѣрно, въ 180 руб., при чемъ измѣненіе означенной цѣны въ сторону повышенія или пониженія, производится Министромъ по представленію „Руно“ на неоспоримыхъ (неподлежащихъ сомнѣнію) данныхъ. а также уполномоченнаго Министра.

§ 3. Пріемъ дровъ Министерствомъ производится у станціи отправленія или у полотна жел. дор. на прогоная между станціями. Въ цѣляхъ уменьшенія расходовъ, Министерство испрашиваетъ надлежащее разрѣшеніе на погрузку дровъ въ вагоны на переговая между станціями тамъ, гдѣ возможно по техническимъ условьямъ пути и движенія.

Мѣсто для склада дровъ у полотна или у станціи жел. дорогъ, въ полосѣ отчужденія, отводится „Руно“ безплатно, но если „Руно“ будетъ принуждено нанимать участки, то расходы по арендѣ включаются въ заготовочную стоимость.

§ 4. Расчетъ за принятіе дровъ производится ни въ какомъ случаѣ не позже пяти дней послѣ пріемки, Министерство принимаетъ мѣры, чтобы ассигновки „Руно“ и чеки по текущимъ счетамъ оплачивались Казначействами и учрежденіями Госуд. Банка внѣ всякой очереди.

§ 5. Министерство принимаетъ мѣры къ устраненію препятствіи могущихъ быть со стороны мѣстныхъ жителей къ свободному славу дровъ по рекамъ, канавамъ и желобам и къ пользованію существующими дорогами.

§ 6. Министерство оказываетъ всяческое содѣйствіе об-ву „Руно“ по покупкѣ и найму необходимыхъ грузовиковъ-автомобилей, а также моторныя шхуны для доставки въ Поти моремъ продовольственнаго груза, а также дровъ, заготовленныя въ приморскихъ лѣсныхъ дачахъ и др,

§ 7. Министерство принимаетъ всѣ мѣры, чтобы вагоны для погрузки дровъ подавались жел. дороги своевременно и въ заказанномъ количествѣ, а въ случаѣ невозможности предоставить просимое количество вагоновъ Министерство сообщаетъ „Руно“ своевременно: Об-ство „Руно“ обязано немедленно по полученій вагоновъ погрузить дрова.

§ 8. Дабы не удорожать стоимости заготовки, Министерство не должно сдавать кому либо заготовокъ въ тѣхъ раіонахъ, гдѣ таковыя поручены „Руно“.

§ 9. Въ случаѣ неисправности въ слачѣ указаннаго въ п. 2-омъ договора количества дровъ, „Руно“ платитъ неустойку въ размѣрѣ 10 руб. съ каждой несданной сажени.

§ 10. Подлинникъ договора имѣетъ Министерство, а копію „Руно“.

§ 11. Гербовой сборъ съ суммы слѣдуемаго „Руно“ вознагражденія уплачиваетъ Об-во „Руно“ по мѣрѣ выясненія суммы поставки.

1918 г. 3 іюля утверждаю Министръ Земледѣлія Хомерики.

ამ ფაქტიურ ცნობის მიხედვით, არ არის ერთის მხრით სახელმწიფოებრივი ინტერესების დაცვა, მეორეს მხრივ კანონის ტრადიციის დაცვა, თქვენ ხედავთ რამდენი ვალდებულება აქვს აღებული სამინისტროს, და კონტრ-აგენტის ვალდებულება კი ძალიან მცირე არის. მთავრობის ვალდებულობა არის მატარებლები უშოენოს, და გააჩეროს ისინი სტანციების შუა. ვაგონები უშოვოს, ავტომობილები, ზეწენები, ნათქვამია იქ, რომ ფოთში შეეძლიან სასურსათო საქონლის მოტანა. ეს საჭიროა მეშუბისთვის, მაგრამ ჩვენ არეულ დროს ასეთი უფლება ძალიან დიდი უფლება არის და დიდ პრივილეგიას წარმოადგენს კონტრ-აგენტისთვის. სურსათის მოტანა ფოთიდან ზღვით, მთავრობის ნების მიცემით ეს მეტად ფართო მოვლენაა; მთავრობა ვალდებულია, რომ ჩეკები გაუნაღდოს, მცხოვრებლები აიძულო არ შეეშალოს შუბის გაკეთებას და გატან-გამოტანას. კონტრ-აგენტი აგებს მხოლოდ ერთს პასუხს, თუ არ შეასრულა თავისი პირობა ერთ საეენზე იხდის თუ მანს, მერე ნათქვამი არის, რომ ეს შუბა დაფასდება და მიეცემა ღირებულების ფასით „რუნოს“ რა არის „по себѣ стоимости. არ არის აღნიშნული რა არის „по себѣ стоимости“. ამის გარკვევის დროს ბევრი რამის მოქცევა შეიძლება ანგარიში მაგალითად საადმინისტრაციო ხარჯის გარდა შუბის ფასისა და გადატანასა (ფრახტისა) შეიძლება დაუმატოს ისეთი ანგარიშები **„примѣрная цѣна“**, რომლის შესახებაც ლაპარაკობს მინისტრი. ამ ხელშეკრულობაში ორაკელ გიიხარია. არ არის ნათქვამი გარანტიაზე, რომელიც ეძლევა „რუნოს“ ხელშეკრულობით. აქ ლაპარაკი არის შტრაფებზე, მაგრამ არ არის ნათქვამი თუ რამხელა ზალოგი შეტანილია ამისათვის სათანადო ალაგას.

ამას გარდა ეს მონოპოლია არის. აქ უკვე მონოპოლია იღებს მეტისმეტ მკაცრ ხასიათს. „რუნოს“ აქვს უფლება თითონ ამორჩიოს სატყეო ალაგი, და სადაც ის ამორჩევს აქ ისევე ალაგს მთავრობა სხვას ვერ მისცემს უფლებას, რომ აწარმოოს ექსპლოატაცია. ამ მონოპოლიის შესახებ გაზეთი „სოციალ-დემოკრატი“, რომელსაც აწერია რუსეთის სოც.-დემოკრატიის ფირმა, შემდეგს სწერდა:

Такимъ образомъ, наиболѣе богатые лѣсные участки, участки расположенные около самыхъ желѣзныхъ дорогъ или сплавныхъ рѣкъ, такъ сказать, сливки лѣсныхъ богатствъ, переданы въ исключительное пользованіе „Золотого Руна“. И если бы у „Золотого Руна“ не хватило средствъ для полной разработки или оно не захотѣло бы расширить ее по своимъ соображеніямъ, то никто другой, въ томъ числѣ и городскія самоуправленія несмотря ни на какой дровяной голодъ не смѣли бы претендовать на лучшія участки, такъ какъ на нихъ окажутся заявки „Золотого Руна„.

ეს არის დაბეჭდილი რუსეთის სოც.-დემოკრატიულ პარტიის გაზეთში. მეორე გაზეთი „ბორბა“, რომელმაც დაბოლოს მოიხსნა ეს ფირმა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიისა, (სხვა და სხვა მიზეზების გამო) შემდეგს მოგვითხრობს ამ საკითხზე. ეს არის იმფორმაციული ცნობა: (კითხულობს)

При лѣсномъ отдѣлѣ министерства земледѣлія состоялось совѣщаніе комиссіи по вопросу о предоставленіи коллективу изъ представителей Тифл. Город. Управы, желѣзн, дорогъ и квартирнаго довольствія войскъ преимущественнаго права заготовки и монопольнаго права скупки дровъ для населенія городовъ въ нѣкоторыхъ лѣсныхъ дачахъ Грузинской Республики.

Споры вызвалъ вопросъ о предоставленіи коллективу исключительнаго права експлоатаціи въ указанныхъ имъ лѣсныхъ дачахъ.

Въ совѣщаніи своемъ 13 іюля комиссія признала возможнымъ разрѣшить коллективу заготовку только въ такихъ дачахъ которыя свободны отъ концессій другъ предпріятій.

Въ слѣдующихъ засѣданіяхъ этотъ вопросъ сталъ снова въ связи съ требованіемъ коллектива о предоставленіи ему преимущественнаго предъ частными обществами и лицами права на отводъ лѣсныхъ дачъ, въ которыхъ будутъ производиться лѣсныя операціи, и монополіи скупки свезенныхъ къ линіи жел. дороги и заготовленныхъ въ другихъ мѣстахъ дровъ.

Въ преніяхъ былъ затронутъ вопросъ объ условіяхъ на которыхъ министерствомъ были даны концессіи об—ву „Золо-

тое Руно". Представители город. самоуправленія и желѣзныхъ дорогъ настаивали на представленіи коллективу преимущества передъ всѣми частными предпринимателями, въ томъ числѣ и передъ компаніей "Золотое Руно". Представители лѣсного отдѣла выказались за равноправіе тѣхъ и другихъ.

Комиссія признала рѣшеніе вопроса выходящимъ за предѣлы его компетенціи и постановила присоединиться къ выраженному коллективомъ пожеланію о томъ, чтобы при выборѣ участковъ подъ заготовку дровъ правительство отдавало преимущество общественнымъ и государственнымъ учрежденіямъ передъ частными компаніями и лицами.

Признано желательнымъ, чтобы при всякихъ сдачахъ крупныхъ подрядовъ на отводъ лѣсовъ подъ заготовку дровъ объ этомъ оповѣщались всѣ соискатели, подлежащія общественныя учрежденія и организаціи.

Цѣлесообразно, что дальнѣйшее обсужденіе вопроса о предоставленіи коллективу преимущества передъ другими предпринимателями, въ томъ числѣ и передъ компаніей "Золотое Руно". Представители городского самоуправленія и желѣзныхъ дорогъ настаивали на представленіи коллективу преимущества передъ всѣми частными предпринимателями, въ томъ числѣ и передъ компаніей "Золотое Руно". Представители лѣсного отдѣла выказались за равноправіе тѣхъ и другихъ.

Комиссія признала рѣшеніе вопроса выходящимъ за предѣлы его компетенціи и постановила присоединиться къ выраженному коллективомъ пожеланію о томъ, чтобы при выборѣ участковъ подъ заготовку дровъ правительство отдавало преимущество общественнымъ и государственнымъ учрежденіямъ передъ частными компаніями и лицами.

Признано желательнымъ, чтобы при всякихъ сдачахъ крупныхъ подрядовъ на отводъ лѣсовъ подъ заготовку дровъ объ этомъ оповѣщались всѣ соискатели, подлежащія общественныя учрежденія и организаціи.

Цѣлесообразно, что дальнѣйшее обсужденіе вопроса о предоставленіи коллективу преимущества передъ другими предпринимателями, въ томъ числѣ и передъ компаніей "Золотое Руно".

ახალი ამბები.

ᲛᲗᲐᲕᲠᲝᲑᲐᲨᲘ.

○ შინაგან საქმეთა სამინისტრომ განკარგულება მოახდინა, რათა აფხაზეთში დეპეშები იგზავნებოდეს რუსულ ენაზე, ვინაიდან აფხაზეთში საქმის წარმოება რუსულ ენაზე სწარმოებს.

○ აბხაზთა სახალხო საბჭოს შუამდგომლობის თანახმად შინაგან საქმეთა მინისტრმა ნება დართო დეკ. გოლუბაევსა და დობრინინს საქართველოს რესპუბლიკაში დარჩენისა.

○ შინაგან საქმეთა სამინისტროს წინაშე ფოთის ქალაქის თვითმართველობამ შუამდგომლობა აღძრა იმის შესახებ, რომ სამინისტრო დაეხმაროს მილიციის შესანახ ხარჯების გაწევაში, ვინაიდან დიდ სახელმწიფოებრივ ფუნქციებს ასრულებდა მილიცია საგფურის მილიონინან ქონების გადარჩენის დროს. დაახლოვებით სამინისტროს დახმარება 200 ათას მანეთშია ნაჩეკები.

○ შინაგან საქმეთა სამინისტრო იმუშავებს კანონ-პროექტს იმ პირთა ქონების ჩამორთმევის შესახებ, რომლებიც მონაწილეობას მიიღებენ მთავრობის წინააღმდეგ გამოსვლებში. ჩამორთმეულ ქონებიდან უნდა დაარსდეს ფონდი, რომლითაც დახმარებას გაუწევენ იმ პირთა, რომელნიც დაზარალდნენ აჯანყების გამო.

○ გზათა მინისტრმა შემდეგი ბრძანება გასცა მისდამი რწმენებულ დაწესებულებათა უფროსთა სახელზე: „რკინის გზის კომბატტებს, თანახმად მთავრობის დადგენილებისა, ესპობათ საადმინისტრაციო ფუნქცია და არას გზით ნება არა აქვთ ჩაერთონ საადმინისტრაციო საქმეში. მათ მხოლოდ საპროფესიო კავშირთა უფლებანი და მოვალეობანი ეძლევათ. ვავალებ ყველა უფროსებს სრულიად მოიხსნარონ მათდამი მინიჭებული უფლებანი და შეუფარდონ თვისი მომქმედებანი და განკარგულებანი საქმის საკეთილოდ საწარმოებლად მხოლოდ ᲥᲐ მხოლოდ არსებულ კანონებს, წესდებებს და ინსტრუქციებს გზათა სამინისტროსას, რომელნიც საოკინისგზო სამუშაოს წესიერ მსვლელობას აძლევენ.

○ ფინანსთა სამინისტრომ მოისმინა შუამდგომლობა ფოთის ნავთსადგურში შემოზიდულ და გზიდულ საქონელზე საფფურო გადასახადის გადიდების შესახებ. დღემდე ფუთზე $1/2$ კ. ახდევინებდნენ. ქალაქის გამგეობა კი თხოულობს ამ გადასახადის ერთი ათად გადიდებას. სამინისტრომ შუადგომლობა გადასცა თვალი აზრის წარმოსადგენად ფოთის ნავთსადგურის საკრებულოს.

○ გზათა სამინისტრო ამზადებს კანონ-პროექტს შავი ქვის გზიდგის შესახებ ჭიათურიდან ფოთში. თანახმად კანონ-პროექტისა არსებულ გადასახადის 19,26 კ. ნაცვლად წესდება 56, 7 კ. ფუთზე.

○ მთავრობის მონდობილობით გარეშე საქმეთა სამინისტრომ მიმართა ალეგბეიჯანის მთავრობას, რათა დაცულ იქმნას იმ ქართულ ქვეშვრერდმთა ეზრუნველ ყოფა, რომელნიც მაქმში იმყოფებიან.

○ სამეგრელოს დამხმარე კომიტეტმა შუამდგომლობა აღძრა შინაგან საქმეთა სამინისტროს წინაშე, რათა გადადებულ იქმნას სამეგრელოსათვის საექიმო მოწყობილებები, ვინაიდან სამეგრელოში ძლიერ გაზშირებულია ავადმყოფობა.

ᲒᲐᲛᲝᲛᲪᲔᲛᲚᲝᲑᲐ.

○ მივიღეთ ჩვენი დელეგაციის მიერ სტამბოლში შედგენილი წიგნი „საქართველოს ტერიტორიის საზღვრების შესახებ“ სტამბოლის კონფერენციისათვის სამახსოვრო ცნობად. წიგნში მოთავსებული ზოგიერთი საყურადღებო ცნობები დაიბეჭდება ჩვენს გაზეთში.

ᲡᲐᲮᲐᲚᲮᲝ ᲒᲐᲜᲐᲗᲚᲔᲑᲐ.

○ სახალხო განათლების სამინისტროს ნება დართო დ. მ. დუმბაძეს გახსნას ტფილისში კერძო კურსები ქართული ენისა.

ᲐᲓᲒᲘᲜᲘᲡᲢᲐᲪᲘᲐ.

○ საგანგებო რაზმმა შეიპყრო ივ. სამსონია, ეარდამ და პეტრე ლომაძე, კასიან ჩხაიძე და გიორგი ასკურავა, რომელთაც მომმარაგებელ კომბატტის საქონლის ქურდობა ბრალედებათ. ყველა ზემო აღნიშნული პირნი მეტეხის ციხეში გაგზავნეს.

ᲮᲝᲚᲔᲠᲐ.

○ ამ უკანასკნელ დღეებში ქალაქის საავადმყოფოში მოიყვანეს 15 ხოლერიანი და 6 საეჭვო ავადმყოფი. გადაყვანილია საეჭვო და სხვა განყოფილებებიან ხოლერიანების განყოფილებაში 5. მოკვდა 18 ხოლერიანი და 7 საეჭვო.

ᲡᲮᲕᲐ ᲓᲐ ᲡᲮᲕᲐ ᲐᲛᲑᲔᲑᲘ

○ პირველ ქართულ ლატარიის მომწყობ კომიტეტმა უკვე დაიწყო ბილეთების გაყიდვა ტფილისში. გამგე-დირექტორი ლოტარიისა ს. ახვლედიანი და შ. დადიანი დღეს მიემგზავრებიან დასავლეთ საქართველოში ლატარიის საორგანიზაციო საქმის მოსაწყობად.

○ კვირას, 8 სექტემბერს ტფილისიდან ფოთში გაემგზავრა უკრაინელთა ᲯᲒᲣᲤᲘ ასი კაცი. ფოთიდან ისინი დღეს გაემგზავრებიან უკრაინაში.

○ ქალაქის თვითმართველობამ დაადგინა აღძრას შუამდგომლობა მთავრობის წინაშე, დაარსდეს საფფუთო გადასახადი გზა-ტკეცილით გატანილ და შემოტანილ საქონელზედაც.

წინადადება საქონლის გაცვლის საქმის მოსაწესრიგებლათ.

იმ წესმა, რომლის გამო ნებადაურთველად თუთუნის გაზიდვა ჩვენი ქვეყნიდან აღკძალულია, დიდ გასაჭირში ჩააგდო მთელი განაპირა ადგილების თუთუნის მწარმოებელნი: ყველა, ვინც სოხუმის ოლქში და მის მიდამოებში თუთუნს ყიდულობდა, რუსეთის სხვა და სხვა ქალაქებში არსებულ ქარხნებისათვის გაჭქონდა; მცირედი ნაწილი საზღვარ-გარედაც მიჰქონდათ; რუსეთის იმპერიის დანგრევის და მის სამფლობელოში რამოდენიმე დამოუკიდებელი სახელმწიფოების დაარსების შემდეგ — თუთუნის გაზიდვის საქმე გართულდა და ამიტომაც თუთუნის მყიდველებსაც ამ საქონლის შეძენის სურვილიც მოესპო. გასაჭირში ჩავარდა ჩვენებური სოფლის მწარმოებელი: თუთუნის დამუშავებას დიდი ხარჯი სჭირდა, ფულს კი თუთუნისათვის ადვილად შოულობდა მწარმოებელი სესხით, მაგრამ ძველ პირობებში თუთუნს დიდი მაზანდა ჰქონდა და მისი განაღდებაც ადვილი იყო. ეხლა კი ახალ დაპატიჟებულის შემდეგ ნამდვილი, საქმით დაინტერესებული მყიდველი, თუთუნის შეძენას ერიდება, რადგანაც გატანის უფლების მპობელი გაძნელებულია. ამ გარემოებამ შექმნა ჩარჩ-ბაკალეობა მთელი წყობა, ისინი სარგებლობენ მწარმოებელთა გასაჭირი მდგომარეობით: ძლიერ იაფად, თითქმის თვით ღირებულების ნაკლებ ფასებში იძენენ ამ საქონელს და უცდიან შემთხვევას; ხშირად სხვა და სხვა ნაირი მოსერხებით შოულობენ გაზიდვის უფლებას და ამნაირად უცმად მდიდრდებიან. ყველა დაბალისოჭოდ საქმის მომწყობი საზოგადოება ᲥᲐ ᲛᲔ პირნი დარჩენ უსაქმოთ. თუ მთავრობა ხელშეკრულობას დასდებს გერმანელთან, რომ ყველა ჩვენი თუთუნი გაზიდონ, ან გერმანელებსა უნდა შეიყიდონ ყველა თუთუნი, ან ჩვენწი არსებულ საზოგადოებას ხელი შეუწყოთ, რომ მწარმოებელთაგან შეისყიდონ ეს საქონელი. ამ საქმის მოსაგვარებლად სოხუმიდგან ჩამოვიდნენ ნიკო თავდგირიძე და თუთუნის გამზიდველი (ექსპორტის) წარმომადგენელი.

ექსპორტის საზოგადოება წინადადებას იძლევა მთელი ნაწარმოები თამბაქო სოხუმის და სოჭის ოლქებში შეიყიდოს მწარმოებელთათვის ხელსაყრელ ფასებში. ოც მილიონ მანეთს ამ საქმისათვის ეხლავე დაარიგებს სასყიდელ ფასად სოფლებში; რიცა თავიანთ საწყობებში შეკრებს ამ ფულით ნაყიდ თუთუნს, ნახევარს ამ საკუთარი ფულით ნაყიდ თუთუნისას დაუთმობს მთავრობას იმ ფასებში, რაც მას დაუწყია ხელმწიფეო ბანკისაგან მიღებული პროცენტის დამატებით; თუ შემდეგი ნაწილიც თუთუნს დასჭირდა მთავრობას, ექსპორტის საზოგადოება მიღებულ ფულს ისევ დაატრიალებს და ორ მესამედს მთავრობისათვის იყიდის და ერთ მესამედს თავისათვის. ანნაირი წესით შეიძლება მთელი თამბაქო მთავრობის განკარგულებაში იქნეს საქონელზედ გასაცვლელად და ამავე დროს მწარმოებელთა ინტერესიც ჯეროვანად დაცულ იქნეს. თუ მთავრობას დასჭირდება, რომ თვით ექსპორტმა მოიტანოს საქონელიც, ისათანმობას აცხადებს, მთელი ეს 20 მილიონი რუსის ფულები დახარჯოს საქონლის საყიდლათ იქ, სადაც მთავრობა აღმოიჩენს, და აქ კი ჩვენებური ფულით მიიღოს საფასურათ და არავითარ მოგებას არ თხოულობს. საჭიროა ამ საქმეს ყურადღება მიექცეს.

დანამდგილებით შეიძლება ითქვას, რომ ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი ყველა უთანხმოების და არეულობისა აბხაზეთში ეკონომიური პირობების გამწვავებაა, თუთუნის გაყიდვა-გაზიდვის დაბრკოლება გამო. ამ გარემოებით დიდათ სარგებლობენ ჩვენი მთელიანობის და დამოუკიდებლობის მტერნი: ხალხს ავრნებენ რომ საქართველოს მთავრობა ხელს უწყობს მის ეკონომიურად დაზაგვრას, დამცირებას, გერმანელებთან ისეთი პირობები შეკრა, რომ მთელი თქვენი ნაწარმოება თქვენ საზარალოთ იმათ ხელში გადადისო.

ამ მავნებელი ქადაგების მოსასპობად საჭირო მთავრობამ ისეთი გარემოება დაამყაროს, რომ თუთუნის ყიდვა მწარმოებელთათვის ხელსაყრელ ფასებში განახლდეს.

შოუგარ.

ᲣᲪᲮᲝᲔᲗᲘ.

რუმინია.

ბესარაბიაში გამოცხადებულია: „ყოველივე მოხელე ვინც მეფესა და კონსტიტუციას შეჰფიცავს რჩება თავის თანამდებობაზე, ვინც რუმინული ენა არ იცის, მის შესასწავლად რამდენიმე თვე ეძლევა ვადა. ოფიციალურ ენათ სასამართლოებში რუმინული და რუსული ენებია აღიარებული. განაჩენები რუმინიის მეფის სახელით ცხადდება.

გერმანია.

უკრანის ელჩის ბარონ შტეინბახის თანხლებით უკრაინის ჰეტმანმა რეიხს-კანცლერი ინახულა, რომელთანაც საღამოს ოფიციალური სადილი იყო გამართული, რის შემდეგ დიდი დარბაზობა მოხდა.

ფინლიანდია.

ფინეთის სეიმის 95 სოციალ-დემოკრატული ფრაქციის წევრიდან ამბამად ჰელსინფორსში მხოლოდ 10 წევრი იმყოფება. დანარჩენ 85 წევრს ჩამორთმეული აქვთ დეპუტატის ყოველივე უფლება და სასამართლოში ბრიან მიეცემული, რადგან მონაწილეობა მიიღეს აჯანყებაში.

ამერიკა.

ამერიკის ვალით ეკრთის სახელმწიფოები ყველთამდის სავსენი არიან. მაგალითად. ინგლისს მართვის ამერიკის—3.170 მილიონი დოლარი. საფრანგეთს—1.765 დოლ., იტალიას—660 მილიონი დოლ., რუსეთს—325 მილ. დოლ., ბელგიას—185 მილ. დოლ., საბერძნეთს—579 მილ. დოლ., სერბიას—9 მილ. დოლ., ეს ჯამი იზრდება ყოველ თვეობით 400 მილიონი დოლარით.

ᲥᲣᲠᲜᲐᲚ-ᲒᲐᲖᲗᲘᲡᲒᲘᲓᲐᲜ.

ოქროს კატაკება.

რუსეთის ᲤᲔᲓᲔᲠᲐᲪᲘᲘᲡ ნაღდი ოქრო, რომელიც მოსკოვიდან და პეტროგრადიდან აყენაზენი იყო გადაზიდული, ჩეხო-სლოვაკებმა გაიტაცეს. იმდენათ ბევრი იყო ეს ოქრო, რომ მარტო მოსკოვიდან 22 ვაგონნი იყო გადაზიდული.

რომ ხალხი შიშმა არ მოიცვას ოქროს დაკარგვით, საბჭოთა მთავრობა ამ საქმეს სასტიკ საიდუმლოებაში ინახავს.

აჯანყება.

მოსკოვის გუბერნიაში პარტიზანულმა მოძრაობამ ფართო ხასიათი მიიღო. პარტიზანებმა ქ. ბრონეკი დაიკავეს, მათ მიემხრენ ბრონნიკის ქარხნების მუშები. კურსკიდან მოსკოვს სასწრაფოდ წავიდა პოდვოისკი ლატიშელ მსროლელთა ორი დიდი რაზმით.

პრეზიდენტრუდა ᲞᲝᲚᲯᲐ.

პეტროგრადში აჯანყდა პირველი პროლეტარული პოლკი, რომელიც თხოულობს ᲯᲐᲛᲘᲡ-გორის მიღებას ინავე საზომით, როგორიც მილიციონერებსა აქვთ. საქმის გამოსარკვევათ ტროცკი მივიდა ᲯᲐᲮᲐᲠᲘᲜᲐᲨᲘ, მაგრამ არ ალაპარაკეს, უყვირეს და სტვენით გაისტუმრეს. მეორე დღესვე დაურიგეს ფული. მაგრამ ფრონტზე მაინც არ მიდიან.

ᲒᲐᲛᲝᲛᲪᲔᲚᲘ ᲪᲜᲝᲑᲔᲑᲘ

ᲡᲐᲛᲔᲖᲦᲕᲠᲝ ᲒᲐᲢᲐᲠᲔᲑᲚᲘᲡ ᲛᲘᲛᲝᲬᲚᲕᲐ

ᲙᲐᲖᲔᲗᲘᲡ ᲠᲙᲘᲜᲘᲡ ᲒᲖᲐᲖᲔ:

№ 3—გადის თელავიდან დილის 8 ს. 28 წ.